

– Det var som om de ikke hadde hatt undervisning under nedstengningen

SKOLE Førsteklassinger mistet opplæring tilsvarende et halvt år i løpet av seks ukers hjemmeskole, viser ny norsk studie. Nye tiltak skal bøte på læringstapet.

ELIDA HØEG

Gustaf Skar, professor i norskdidaktikk ved NTNU, fikk et uventet arbeid i fanget under pandemien. Fra 2018 har han ledet et stort forskningsprosjekt som undersøker skriveopplæringen hos yngre elever i Norge, og i 2019 ble det innhentet data fra elever på første trinn. Tilfeldigvis satt altså han og de andre forskerne på et sammenlignbart datagrunnlag da koronaviruset sendte norske elever på hjemmeskole i mars 2020.

Forskerne hadde hentet inn data for 1636 førsteklassinger i 2019, og studerte deretter 817 elever i 2020. Dermed kunne de utarbeide den eneste norske studien av skriveopplæring som undersøker hvordan elever som hadde hatt normal undervisning på skolen, gjorde det i forhold til dem som fikk digital opplæring året etter.

Morgenbladet har tidligere omtalt en studie fra Nederland som viste at elevene tapte læringsutbytte tilsvarende et semester under pandemien. Situasjonen i Norge later til å ligne.

– Vi så at det var en betraktelig nedgang i 2020. Elevene var jo bare hjemme i seks uker, men hadde et læringstap som tilsvarte mye mer enn det. Det var som om de hadde mistet et halvt år med opplæring, sier Skar, som publiserer studien i *Journal of Educational Psychology* i disse dager.

Skrivekompetansen ble målt på tre måter: i fri skriving, der eleven skulle skrive et brev; i håndskriftsflyt, der man studerte hvor raskt elevene kunne forme bokstaver; og en skrive-motivasjonsoppgave, der de svarte på spørsmål om hvor motiverte de var for å skrive.

Nedgangen var særlig stor i fri skriving og håndskriftsflyt.

En slitsom sommerferie

Selv om det ble kontrollert for forskjeller mellom skoler og klasser, språklig bakgrunn og kjønn, var forskjellen mellom kullene fortsatt tydelig. Fra før av er det kjent at det finnes en «negativ sommerferieeffekt», som betyr at eleven presterer litt dårligere etter sommeren enn før, forteller Skar.

– Men i dette tilfellet var det ingen sommerferie, det var jo skole. Så vi ble overrasket over at forskjellen var såpass stor. Det var som om de

ikke hadde hatt undervisning i det hele tatt under nedstengningen, sier han.

Elevene som var hardest rammet var dem uten norsk som morsmål. Guttene gjorde det også dårligere enn jenter. Andrespråkgutter har hatt det særlig tøft, sier Skar. At de er såpass små, bare seks og syv år gamle, gjør dem til en ekstra sårbar gruppe siden de nettopp har begynt på skolen.

– Det er vanskelig å følge dem opp gjennom pc, siden de ikke er vant til det. I tillegg var det forskjell på hvor stor tilgang de hadde til datamaskiner, sier han.

Lærerne har gjort så godt de kan i en utrolig krevende situasjon.

MARTE BLIKSTAD-BALAS,
PROFESSOR I NORSKDIDAKTIKK

Lite lærerkontakt

Yngre barn fikk også mindre oppfølging enn eldre barn, viser en nasjonal studie som professor i norskdidaktikk, Marte Blikstad-Balas, har gjennomført sammen med kolleger ved Universitetet i Oslo og Oslomet. Studien analyserer hva som skjedde med elevens lesing og skriving når skolehverdagen ble digitalisert, og viser at det har vært mindre undervisning enn det som var forventet sammenlignet med en normal skolehverdag.

– Elevene har sittet mye med individuelle oppgaver. Den store forskjellen er at når alle sitter hjemme og jobber hver for seg, får lærerne mye mindre innsyn i hvordan jobbingen faktisk går, sier Blikstad-Balas.

– Mange eldre elever er flinke til å si fra når de trenger hjelp, mens de yngre gjør det sjeldnere.

Elevene på de laveste trinnene har hatt klart minst oppfølging fra læreren. De har hatt mye mindre kontakt, og flere foreldre sier at det har vært for lite, forteller hun.

På ungdomstrinnet har de fleste hatt kontakt med læreren minst én gang om dagen, mens på barnetrinnet, og særlig mellom første- og fjerdeklasse, har det ofte vært to til tre ganger i uken, og noen ganger mindre, forteller Blikstad-Balas.

LÆRING I HJEMMESKOLEN

➔ Norske elever har hatt hjemmeskole i varierende perioder i året som gikk. Hva slags læringsutbytte de satt igjen med, sammenlignet med tidligere år, finnes det nå forskning på.

➔ En ny studie fra NTNU viser at førsteklasinger som hadde hjemmeskole i seks uker, mistet skrivekompetanse tilsvarende et halvt års opplæring.

➔ Tirsdag la en regjeringsutnevnt arbeidsgruppe frem forslag til tiltak som skulle bøte på tapt sosial og faglig læring. Blant tiltakene var styrket norskopplæring og ekstra timer til dem som trenger det.

– Elevene har ikke fått den opplæringen de har krav på under pandemien. Samtidig har lærerne gjort så godt de kan i en utrolig krevende situasjon. Det er fryktelig vanskelig å drive god undervisning når elevene sitter spredt rundt omkring, særlig når de er små. Mange lærere rapporterer også at de har slitt med å få kontakt med dem, sier hun.

Forsterker forskjeller

Forholdene under hjemmeskolen forsterker sosial reproduksjon, forteller Blikstad-Balas. Barn med to foreldre på hjemmekontor, som har full fleksibilitet på jobb og tid og mulighet til å følge opp hver eneste dag, kan bli enda bedre fulgt opp enn de ville blitt på skolen. Barn med foreldre som ikke kan være like mye til stede, fordi de må på jobb utenfor hjemmet, blir mer overlatt til seg selv. Det gjelder også barn med foreldre som synes det er vanskelig å hjelpe dem med oppgavene. Disse barna har systematisk dårligere mulighet til å lykkes, sier Blikstad-Balas.

– Pandemien synliggjør problemer og ulikheter som er der fra før, men elevenes rettigheter er de samme. Vi må passe på at vi ikke får en generasjon med elever som føler at de må ta igjen et læringstap med masse ekstra oppgaver. Jeg har null tro på å legge ansvaret hos hver enkelt elev. Jeg tror det er viktigere å se hva vi kan gjøre for å bevare skolemotivasjonen, særlig hos dem som nettopp har begynt, sier hun.

Statlig hjelpepakke

For en drøy måned siden nedsatte regjeringen en arbeidsgruppe som skulle vurdere tiltak for å bøte på læringstapet under pandemien. Blikstad-Balas var med i gruppen, sammen med representanter for elever, lærere, skoleledere og andre forskere. Tirsdag denne uken ble rapporten overlevert kunnskaps- og integreringsminister Guri Melby, og på pressekonferansen trakk arbeidsgruppas leder Grethe Hovde Parr frem to hovedutfordringer under pandemien: mangel på tilhørighet for elevene, og at noen elever rammes ekstra hardt.

For å møte den første utfordringen foreslår gruppen blant annet å gi mer tid til kontaktlærrollen og styrke laget rundt eleven. For å møte den andre foreslår gruppen blant annet å finne rutiner for å identifisere elever med bekymringsfullt fravær, skjerme ressurser for tilrettelegging, gi ekstra timer til dem som har behov for det, samt forsterke norskopplæring for minoritetspråklige elever. Arbeidsgruppa har kalt rapporten *Skolen etter koronapandemien – et løft for trivsel og læring*.

– Vi har kalt den det fordi vi vil uttrykke optimisme før skolestart til høsten, sa gruppas leder Hovde Parr på pressekonferansen.

– Det trengs et løft, både faglig og sosialt. eh@morgenbladet.no

Gjemmeskole: Har det gått bra med hjemmeskole i seks uker? Ja da, har gått helt fint det. Gjelder bare å ha struktur. Her er et bilde fra andre time fredag. Lara Nilsen Skodvin (7) er lei nå. Sted: Nygårdshøyden, Bergen

FOTO: HELGE SKODVIN